

SU-AZIAK “hunki jin” EUSKALTZAINDIARI

Maule, 1981-VI-27

Frantxua Daskon-ek

“Hunki jin”, zier, Euskaltzaindiko Jaunak!

Xiberuko lurrak eta Xiberotarrek uhure die egün, zien errezebützia. Guretako zien bijitak erran-nahi handia badü, hirugerren aldikotz Euskaltzaindia Xiberulat jiten dela.

Heben giren Xiberotarrak ez gira jinik küriustarzünez, bena bai ziekin ber sailian lanian ari girelakotz: Euskararen geroaren segürtatü nahiz.

“Hunki jin” arren, SU AZIAN eta kultura sailian ari direnek etxi: UHAITZA BEDAUA, XIBERUKO ZOHARDIA, IKASTOLAK, IBILKARIAK. Zien bijitak pitzen dü gure bihotzetan esperantxa handi bat.

“Hunki jin”, zier, KURUTXE XURI altian, kurutxe xuri hori beita guretako MATALAS famatiaren oritzapena.

Gure oritzapenak duatza ere Euskaltzaindian lanian ari izan diren Xiberotar Guillaume eta Ddeddue Eppherre, Andere de Jaureguiberry, Albert Constantin eta bestier. Hurak junik dira, bena txutik baratzen den haritx horrek badü beti xiberotar adar bat: Zü Jan Luis Davant hor zira. Eta ikusten dügü Santa-Grazitik abiatürik beste xiberotar urzo bat hegalak emanik pausatzerä.

Zühainak adarra ekarten eta adarrak zühaina bizierazten dian bezala, bilküra huntarik egürikitzen dugu gure harremanen ziekin barnatzia.

Bena nur da ziekin harremanetan sartü nahi den XIBERO hori, zazpiewan txiapiena?

42 herrietan, 18000 bizizale, orai artino, laborantxatik eta Maule ungürian ziren lantegietarik bizi izan gira.

Azken 15 urte horietan Xiberoa hasi da desplomatzien:

- Gazte hanitx jun da lan txerkatzera bestetarat.
- Bortüko laborantxa üko egiten ari da.

- Mauleko lantegiak aldiz espartañari josiak, biharamen beltzer so.
- Atarratzeko aldiak galdü dü azken 15 urte horietan 20 % bizizale.
- 30 % etxalte badira segidarik gabe.
- Egün kuntatzen dira 500 lan txerkazale.

Eta kultura zertan da?

Xiberuko karriketan euskara nun nahi entzütan da orano:

- 60 % emaiten baitie euskara.
- 10 bat herritan euskara baliatzen da pürki, bai etxian, bai elizan, bai plazan, bai komertzioetan.

Arren 7 probintzietarik Xiberuan da euskara mintzaturikenik, adineko jentetan.

Bena haurretan gütienik. Etxahun eman dian ütürri hori agortüko da? Oriko txoriak ez dia haboro pastoral, olerki, kantore eta dantza huntzalerik emanen? Gipuzkoan, Bizkaian hainbeste arrakasta dian kultura itzaliko da?

J. B. Arzü idazlearen mendeurrena (Maule, 1981-VI-27): *Ezkerretatik eskumatara*: Lougarot, F. Daskon, Fr. L. Villasante –*Euskaltzainburua*– eta J. L. Davant

Xiberotar zunbaitek zin egin die Xiberuko kultura biziko dela eta ez dela beste biderik gure Herriaren bizierazteko. Nur dira horik?

1. UHAITZA: batarzün hau altxaturik izan da, orai diala 3 urte, kultura sailian ari diren talde laguntzeko, materiale aldetik.
2. BEDAUA: 3 urte huntan antolatzen dütü kultur-astiak Xiberuan.
3. XIBERUKO ZOHARDIA: hunek dütü dantza eskolak organitzatzen, beztitzen, irakasten, Xiberuko kulturaren dantzak beitu, olerkiarekin, lehen lekia.
4. IKASTOLAK: heben badütügü bi ama-eskola eta lehen-maila bat. Diala hamar urte, 12 hurrekilan zabaltü ziren, egün 40 etarat heltürük gira.
5. IBILKARIAK: badira Xiberuan, Aña Lexardoy Barkoxekua eta Marcel Lerdou Eskiulakua, herriz-herri ibiltzen direnak eskoletan, euskara irakasten.

6. SU-AZIA: Diala 3 urte sortu den batarzün hunen xediak dira:

- Euskararen hedatzea eskoletan, elizetan, karriketetan.
- Euskararen ikasteko lan-tresnen egitia.
- Gai-eskolen, ikastaldien eta alfabetatziaren antolatzea.

Batarzün horik denak egün juntatzen gira, zier dei baten egiteko: Badügü oroek gaintika gogua, bai-eta lan pasta. Beña xede horier gainaren hartze-ko, hutsartetarik egin lana ez dügü ihuntik ere aski. Orai behar dügü langile jakintsu baten lagüngua. Hori nun atzaman? Nula paka? Horik dira gure arrenkurak.

Gure ustez zer lan lüke langile horrek?

- Xiberoan eta alde kanpuan diren paper zaharren ikertzea eta lantzea.
- Xiberuko ixtoriaren argitza eta ezagüteraztea librien bidez.
- Eskoletako lan tresnen antolatzea.
- Xiberuko ohidüren eta üsantxa zaharren agertzea.
- Etxetan barreiatürük diren kantore, musika, olerki eta alegien biltzea eta hedatzea.

Ikus ginezake ere gizun hori kultur-talden sustazale eta gogo hunezko jenten sustengazale.

Gizun hori beharrezkoa da. Gure xediak Euskaltzaindiaren üdürizkoak dira. Euskaltzaindiak badü lan Xiberuan egiteko eta prest gira lagüntzeko. Proposamen horrekin ados bazide, ikusten ahal dügü beste egün batez nula bide horri alkarrekila jerraik.

Xiberuko zelia beltz bada alde batetarik, egün argitzen hasten da beste aldetik: Euskaldun izatia hazten ari da; geroago eta haboro gaztek, zernahi kostarik heben erro hartzen die. Horik ikusten dira gai-eskoletan, bai eta lan-tegi berri altxatzetan. Sekulan bezala herriko gizonak beren artian biltzen dira eta pentsamentükatzen geruari bürüz.

Indar horik oro bildürrik haritxaren üngürían, eztügü Xiberuko adarra eihartzera uztekua.